

UČEŠĆE GRAĐANA U OSTVARIVANJU LOKALNE SAMOUPRAVE

(Opština Ulcinj)

Istraživanje lokalnog javnog mnjenja

UVODNE NAPOMENE

Anketa sa građanima, čije rezultate prezentujemo u ovoj brošuri, predstavlja dio projekta "GRAĐANI SE INFORMIŠU – GRAĐANI UČESTVUJU" koji realizuje Organizacija civilnog društva «Novi Horizont» uz podršku Balkanskog Fonda za Demokratiju.

Ovaj projekat predstavlja nastavak višegodišnjih aktivnosti i napora naše organizacije, koje imaju za cilj promovisanje koncepta dobrog lokalnog upravljanja i senzibiliziranje građana za učešće u procesima odlučivanja u opštini Ulcinj.

Posebni cilj ovog projekta je: *povratak povjerenja građana u organe lokalne samouprave kao i Informisanje i osnaživanje građana za aktivno učešće u rješavanju problema lokalne zajednice.*

Cilj projekta je i podizanje svijesti o potrebi većeg učešća građana u političkom životu opštine Ulcinj, da stvori uslove za aktivnije uključivanje građana, kao i da pokrene i pomogne usvajanje strategije o učešću građana u lokalnom javnom životu.

Glavna aktivnost ovog projekta, anketiranje javnog mnjenja, sprovedeno je u periodu avgust – septembar 2011. godine i odvijalo se na dva načina.

Po prvi put smo iskoristili mogućnost koju pruža internet za realizaciju javnih anketa. U jednoj od mnogih platformi koje nude programe anketiranja (www.surveymshare.com) kao i na našem web-sajtu, postavili smo upitnik (sa propratnim informacijama o anketi), identičan onome koji je korišćen na terenu. Nakon toga smo, putem odgovarajućih kanala za komunikaciju, započeli proces anketiranja (Facebook, mailing liste,...). Anketa u elektronskoj formi pružala je potpunu anonimnost za zainteresovane građane Ulcinja, dok je mogućnost zloupotrebe bila minimalna.

Drugi način sprovođenja ankete, bio je onaj koji mi tradicionalno koristimo, a to je anketiranje na terenu sa obučanim anketarima. Na ovaj način se realizovalo oko 60% anketnih upitnika.

Anketari su intervjuisali građane na ulici, na radnim mjestima, privatnim ambijentima, itd., vodeći pri tom računa i o teritorijalnoj, polnoj, starosnoj i nacionalnoj strukturi stanovništva.

Upitnik je sadržavao trinaest pitanja, na koja je dalo odgovor ukupno 204 građana.

Sav materijal koji je korišćen u procesu anketiranja bio je dvojezičan (crnogorskom i albanskom).

Osim prikazivanja trenutnog stanja i utvrđivanja daljeg pravca jačanja građanskog učešća na lokalnom nivou, ova publikacija ima za cilj da pomogne unapređenju dijaloga zainteresovanih aktera na lokalnom nivou.

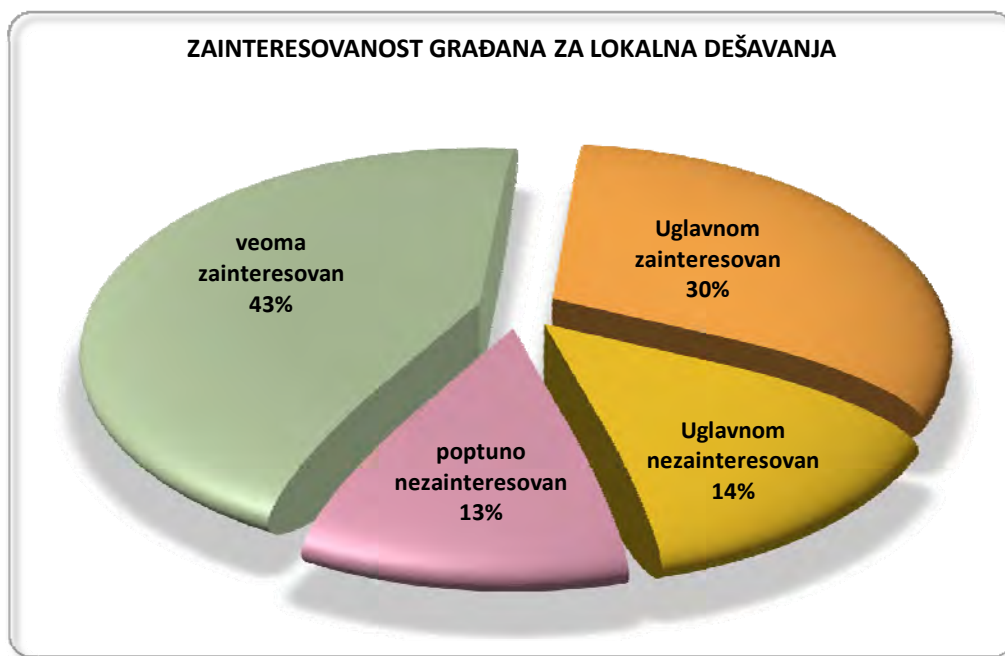
Ovo je treći put kako NVO "Novi Horizont" istražuje lokalno javno mnjenje o radu opštinske administracije u Ulcinju, proces reformisanja lokalne samouprave, kao i implementaciju odgovarajućih zakona i opštinskih propisa.

Preporuke koje se nalaze na kraju ove publikacije predstavljaju dobru osnovu na kojoj se može graditi efikasna strategija za jačanje učešća građana u procesu formulisanja, usvajanja i sprovođenja javnih politika u opštini Ulcinj.

1 Koliko ste vi lično zainteresovani za ono što se dešava u našoj zajednici/opštini?

odgovori građana	br. anketiranih
Veoma zainteresovan	88
Uglavnom zainteresovan	62
Uglavnom nezainteresovan	28
Poptuno nezainteresovan	26
	204

O tome da su građani zainteresovani za dešavanja u našoj opštini, govori podatak da je skoro 3/4 ispitanika veoma ili, u najmanju ruku, uglavnom zainteresovano za lokalna dešavanja (43% ispitanika je veoma, dok je 30% uglavnom zainteresovano za dešavanja u opštini, odnosno lokalnoj zajednici). Procenat onih koji su u manjoj mjeri zainteresovani ili su potpuno nezainteresovani za dešavanja seže ukupno do 27% od ispitanih (14% uglavnom nezainteresovani i 13% poptpuno nezainteresovani).

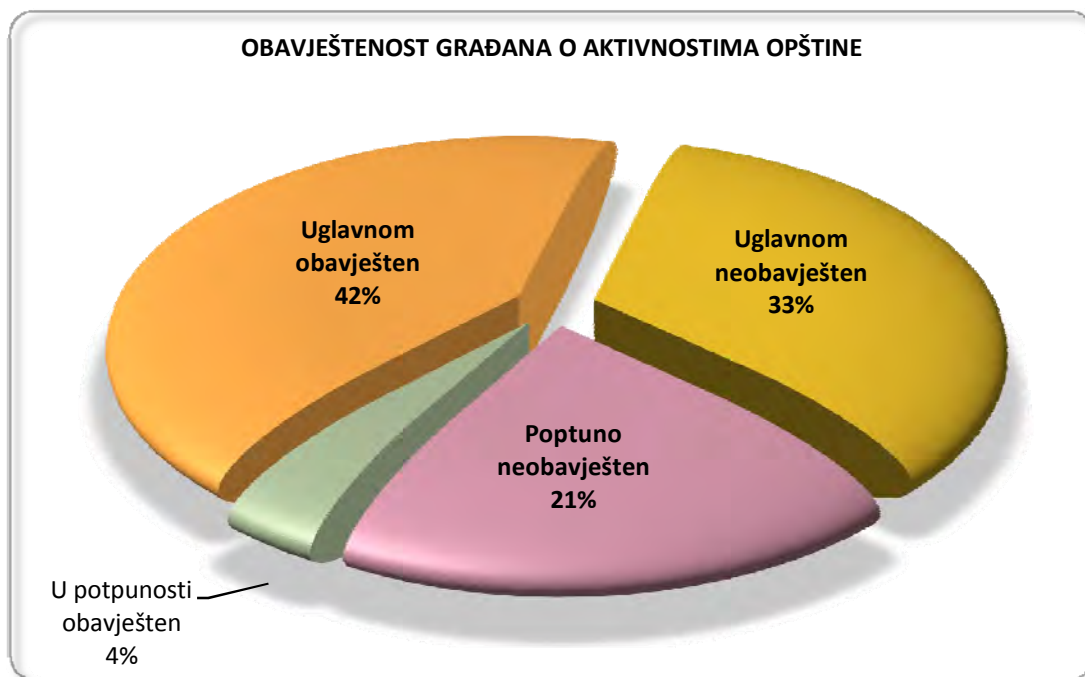
Rezultati pokazuju da su, prirodno, tri četvrtine građana zainteresovani za dešavanja u lokalnoj zajednici. Ali, tek bi detaljnija analiza pokazala zašto je čak 27 odsto Ulcinjana nezainteresovano za ono što se radi u njihovoj opštini. Zato je odgovornost na donosiocima odluka da ih pokušaju uvjeriti da je opština klica slobodnih institucija i da je u njoj snaga svih njenih građana.

"Lokalna samouprava obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva." (član 1. Zakona o lokalnoj samoupravi);

"U opštini se ostvaruje zadovoljavanje potreba od neposrednog i zajedničkog interesa za lokalno stanovništvo." (član 4. Zakona o lokalnoj samoupravi)

2 Bez obzira koliko ste zainteresovani, u kojoj mjeri ste obavješteni o aktivnostima (od zajedničkog interesa) koje preduzima Opština Ulcinj?

odgovori građana	br. anketiranih
U potpunosti obavješten	8
Uglavnom obavješten	85
Uglavnom neobavješten	67
Poptuno neobavješten	44
	204

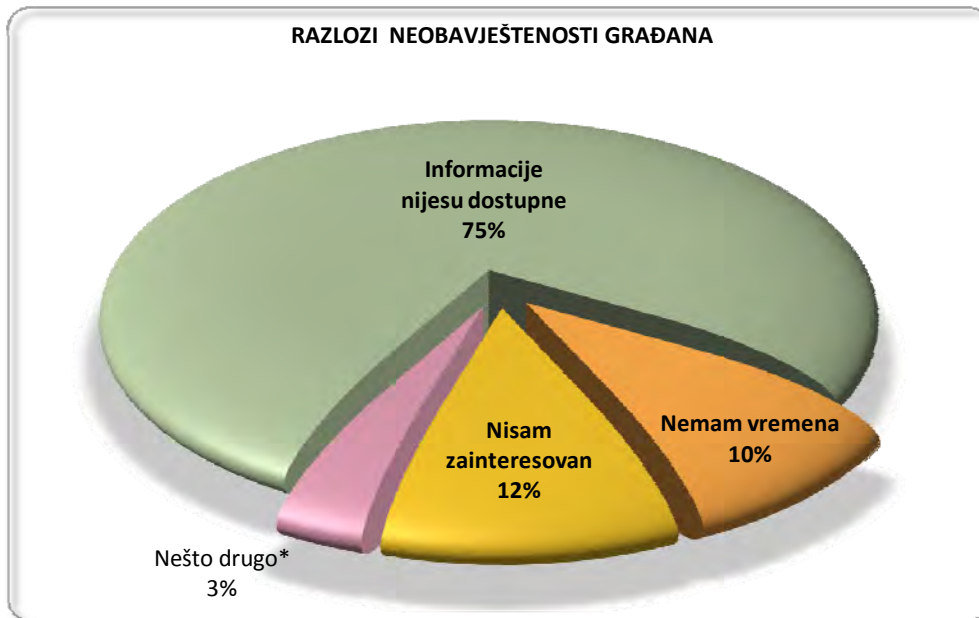
Manje od polovine ispitanih građana (42%) smatrala je sebe uglavnom obavještenim o aktivnostima koje preduzima Opština (koji se tiču građana), a svega nekolicina njih je smatrala da je potpuno informisana (4%). Većina ispitanika je bila u potpunosti ili uglavnom neobavještena o bilo kakvim aktivnoistima Opštine Ulcinj (uglavnom neobavješteni 33%, a 21% su potpuno neobavješteni).

Možda su odgovori na prvo pitanje rezultat upravo činjenice da je preko polovine građana neinformisano onim što preduzimaju organi lokalne samouprave. A informisanje je ključ za donošenje odluka, formiranje sudova i mišljenja, kreiranje razvojnih politika.

3 Ukoliko nijeste obavješteni, navedite razlog?

odgovori građana	br. anketiranih
Informacije nijesu dostupne	83
Nemam vremena	11
Nisam zainteresovan	13
Nešto drugo*	4
	111

Na ovo pitanje su odgovorili samo oni koji su "uglavnom ili potpuno neobavješteni" iz prethodnog pitanja.

* Nedostaje odgovornost i transparentnost u njihovom radu

* Netransparentnost izvršne vlasti - lokalna i individualna centralizacija !

Kao najčešći razlog za neinformisanost (ili bar nepotpunu informisanost) građani su navodili nedostupnost informacija (75%), a jedan mali broj njih ističe sopstvenu nezainteresovanost (12%) ili nedostatak vremena (10%) kao ključni razlog za neinformisanost o aktivnostima Opštine.

Čak tri četrtine odgovora na ovo pitanje sugeriše da se radi o zabrinjavajućoj netransparentnosti u radu lokalne samouprave, odnosno njihovoj otuđenosti od građana i neodgovornosti prema zajednici.

Organi lokalne samouprave obavezni su da građanima u ostvarivanju njihovih prava i interesa daju potrebne podatke, objašnjenja i obavještenja.

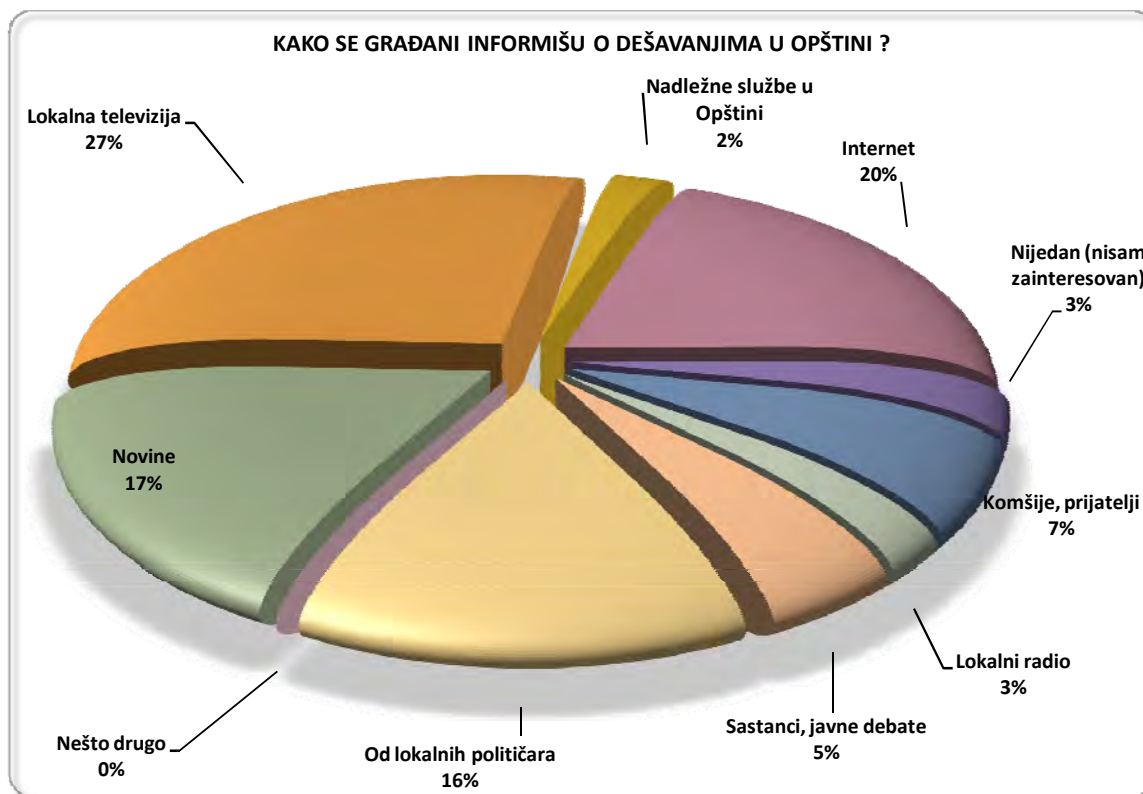
Davanje obavještenja ostvaruje se i putem tehničkih sredstava, brošura i sredstava javnog informisanja.

Za postupanje u upravnim stvarima organi lokalne uprave su obavezni da javno istaknu standarde postupanja" (član 112. Zakona o lokalnoj samoupravi)

4 Koje izvore informisanja koristite kada želite da saznate šta se dešava u našoj Opštini?

Odgovori građana	br. odgovora	br. Anketiranih
Novine	75	35
Lokalna televizija	119	56
Nadležne službe u Opštini	9	4
Internet	85	40
Nijedan (nisam zainteresovan)	13	6
Komšije, prijatelji	29	14
Lokalni radio	11	5
Sastanci, javne debate	22	10
Od lokalnih političara	70	33
Nešto drugo	0	-
	433	204

Na ovo pitanje ispitanici su mogli da zaokruže više odgovora.

Glavni izvori informacija građana o događanjima u Opštini jesu mediji i internet, koje kao osnovni izvor informacija navodi 68% ispitanih građana (27% se informiše preko lokalne televizije, 17% preko štampanih medija, odnosno novina, svega 3% preko lokalne radio stanice, dok se preko interneta informiše 20% ispitanika).

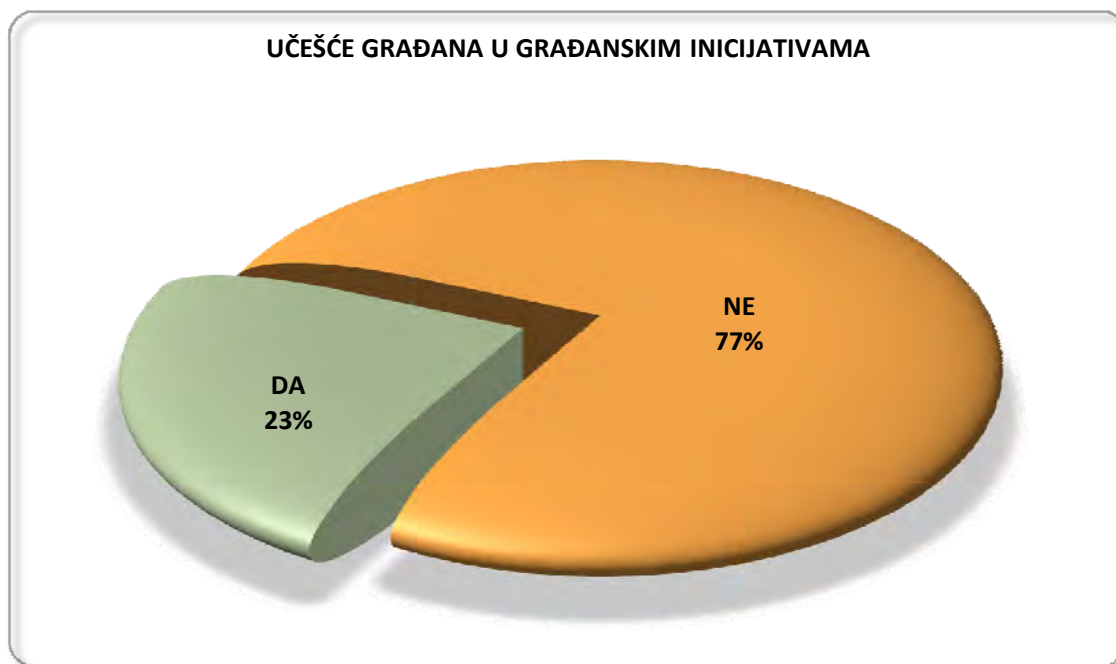
Od lokalnih političara se informiše svega 16% ispitanika, dok razgovor sa prijateljima i komšijama doprinosi crpljenju informacija samo 7% ispitanih.

Javne debate informiše svega 5% ispitanih građana, dok je više onih koji nisu zainteresovani (3%), nego onih koji se informiše preko nadležnih opštinskih službi (2%).

Gotovo 70 odsto građana informiše se putem medija, što još jednom ukazuje na nužnost da se u njih mnogo više ulaže, kao i u PR službe. To govori da se prevladava vrijeme glasina po principu „reče mi jedan čovjek“.

5 Da li ste (u posljednje tri godine) učestvovali u aktivnostima kao što su GRAĐANSKE INICIJATIVE?

odgovori građana	br. anketiranih
DA	47
NE	157
	204

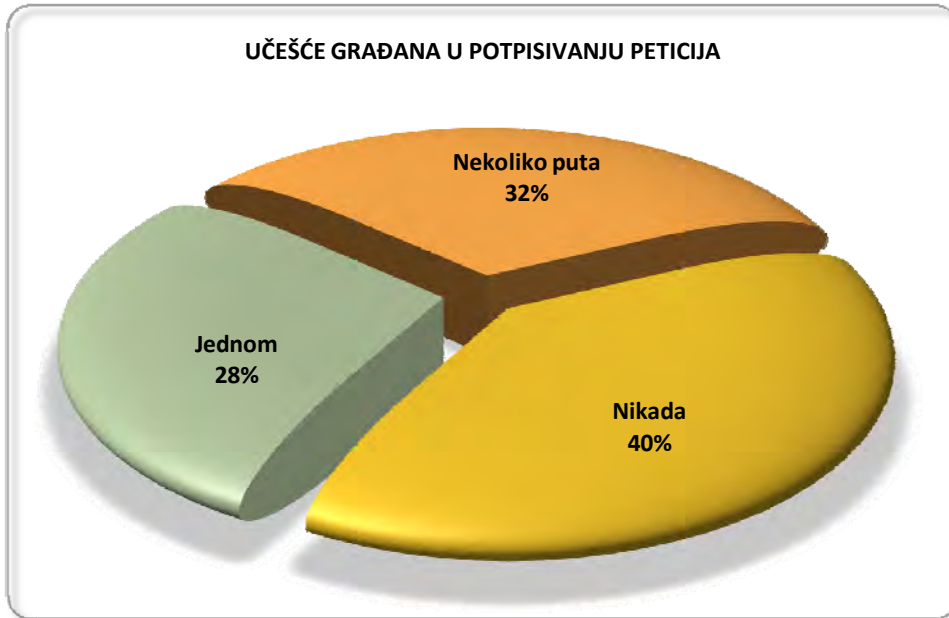
Koliko je mala informisanost ili smjelost građana da nešto preduzmu kako bi učestvovali u opštinskim aktivnostima, govori podatak da 77% ispitanih nikada nije, u posljednjih 3 godina, učestvovalo u građanskim inicijativama, a samo je mali broj onih koji to jesu (23% od ispitanih su učestvovali u građanskim inicijativama).

Postoji ogroman resurs (čak 77 odsto građana) za širenje građanskog aktivizma. To pametna lokalna politika i civilni sektor moraju znati da iskoriste.

6 Da li ste - potpisali neku peticiju?

odgovori građana	br. anketiranih
Jednom	57
Nekoliko puta	65
Nikada	82
	204

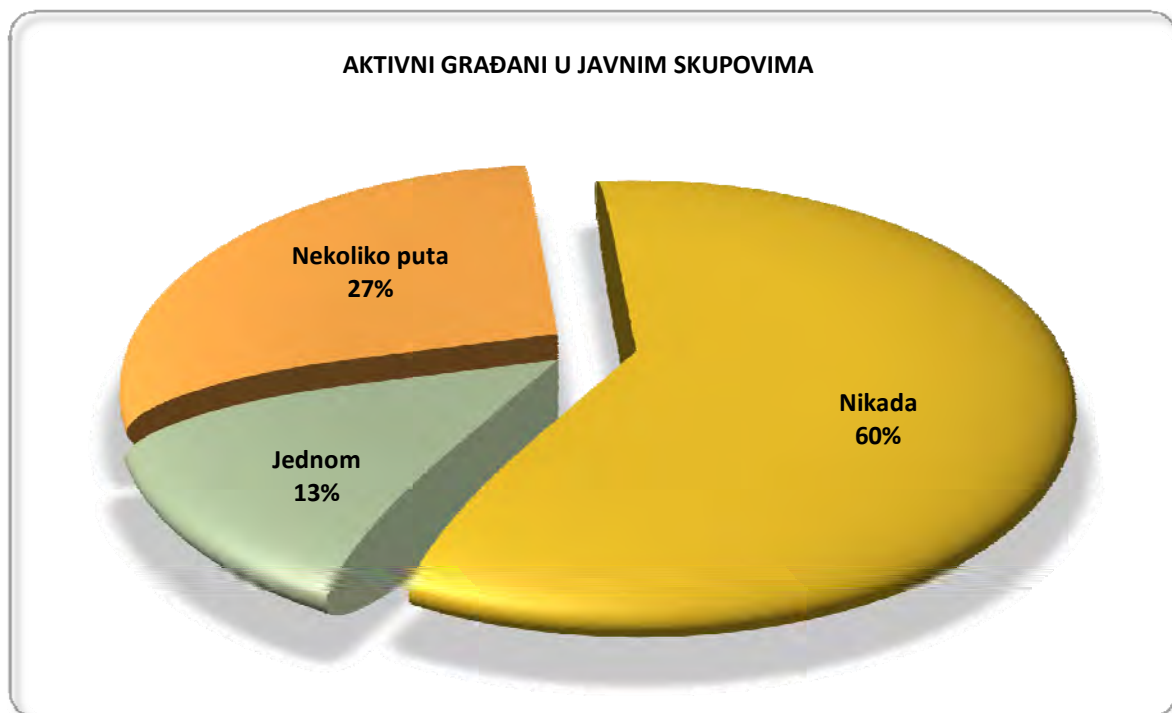
Što se tiče aktivnosti građana u potpisivanju peticija, situacija je povoljnija nego kada su u pitanju građanske inicijative. Većina ispitanih je makar jednom potpisala neku peticiju, a u okviru ovog broja više je onih koji su nekoliko puta ponavljali taj čin (28% je jednom potpisalo peticiju, dok je 32% nekoliko puta potpisalo peticiju). ali ipak ostaje zabrinjavajući broj onih pasivnih građana, na čemu asocira podatak da 40% ispitanih nikada nije potpisalo peticiju.

U poređenju sa drugim gradovima u zemlji, ovaj podatak je ohrabrujući. To je pokazatelj narastajuće građanske svijesti, te rezultat niza uspješnih kampanja udruženja građana i političkih stranaka. Tzv. „akciono jedinstvo“ se stoga svakako mora očuvati i širiti na konkretnim i dobro osmišljenim projektima.

7 Da li ste - javno govorili na nekom skupu, konferenciji ili sastanku?

odgovori građana	br. anketiranih
Jednom	26
Nekoliko puta	56
Nikada	122
	204

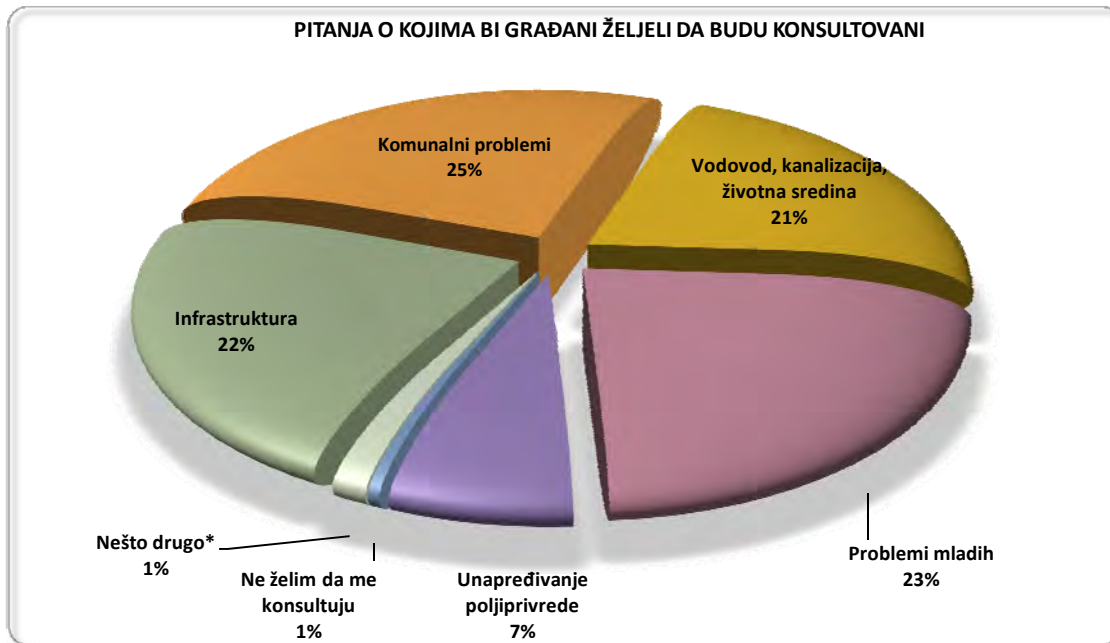

Zabrinjavajući je podatak koliko su građani spremni da javno istupe pred ostale sugrađane i tom prilikom iznesu svoje mišljenje, te s tim u vezi, koliko su aktivni na skupovima kojima prisustvuju. Naime, 60% anketiranih nikada nije javno govorilo pred širom publikom, bilo da se radi o običnim skupovima, sastancima ili konferencijama. Svega se 27% njih obraćalo građanima na javnim zasjedanjima, a 13% je smoglo snagu da jedan put istupe pred publikom i da se javno obrate.

Tek kada oni koji su potpisali peticiju svojim prisustvom potvrde privrženost konkretnoj akciji, moći ćemo da zaključimo da je građanska hrabrost u Ulcinju takođe u porastu. Dakle, tek onda kada „sveto trojstvo“ misli, riječi i djela bude jasno demonstrirano. Sada nam, sudeći po anketi, „nedostaje“ ovih 20 odsto.

8 Povodom kojih pitanja biste željeli da budete konsultovani od strane Opštine?

odgovori građana	br. anketiranih
Infrastruktura (putevi, osvetljenje, uređenje grada)	45
Komunalni problemi (smeće, parkinzi, saobraćaj, pijace)	51
Vodovod, kanalizacija, životna sredina	42
Problemi mladih	47
Unapređivanje poljoprivrede	15
Ne želim da me konsultuju	1
Nešto drugo*	3
	204

* Pitanja o kulturi, o reformi obrazovanja (školske reforme)

* O profesionalizaciji Opštinskog kadra

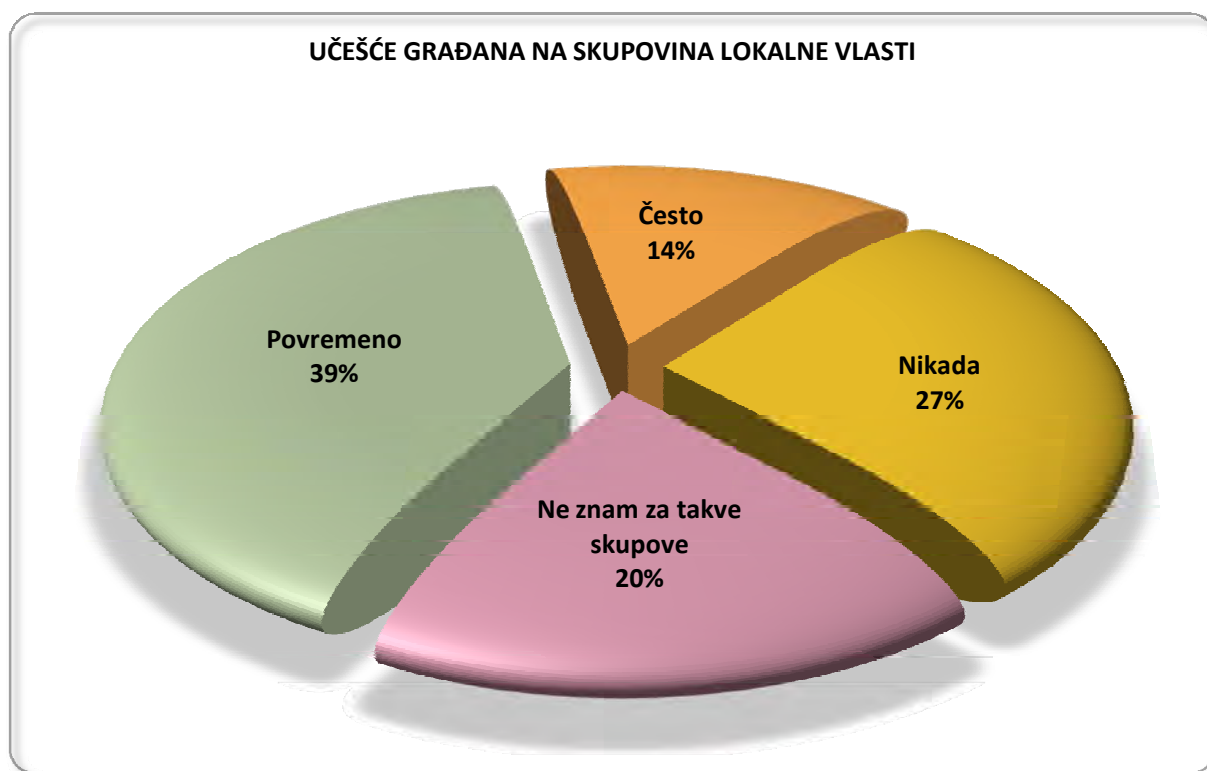
* O otvaranju Centra za rehabilitaciju (od bolesti zavisnosti)

Zabrinutost građana za pojedine oblasti, ukazuje da bi oni željeli da budu konsultovani i da bi bili spremni da daju pojedine predloge vezano za različite sfere društvenog života. Jedna četvrtina anketiranih željela bi da bude konsultovana po pitanju komunalnih problema (25%), a skoro je isti procenat onih koji bi željeli da budu konsultovani prilikom donošenja odluka po pitanju infrastrukture (22%); prilikom raspravljanja o vodovodnim, kanalizacionim i problemima životne sredine (21%), dok je 23% ispitanih zabrinuto i spremno da doprinese rješavanju problema mladih. Simboličan je broj onih koji ne žele da budu konsultovani (1%), kao i onih koji bi da se razmatraju i drugi problemi poput pitanja o kulturi, o reformi obrazovanja, profesionalizacije Opštinskog kadra, otvaranja Centra za rehabilitaciju

Dakle, građani su se opredjelili za one probleme koji ih tište i koje smatraju da najbolje poznaju. S toga, smatramo da ovo može služiti kao dob ar, „vodič“ za donosiocje odluka, medije i NVO sektor.

9 Da li vi učestvujete na skupovima koje organizuje Lokalna vlast sa građanima?

odgovori građana	br. anketiranih
Povremeno	79
Često	28
Nikada	55
Ne znam za takve skupove	42
	204

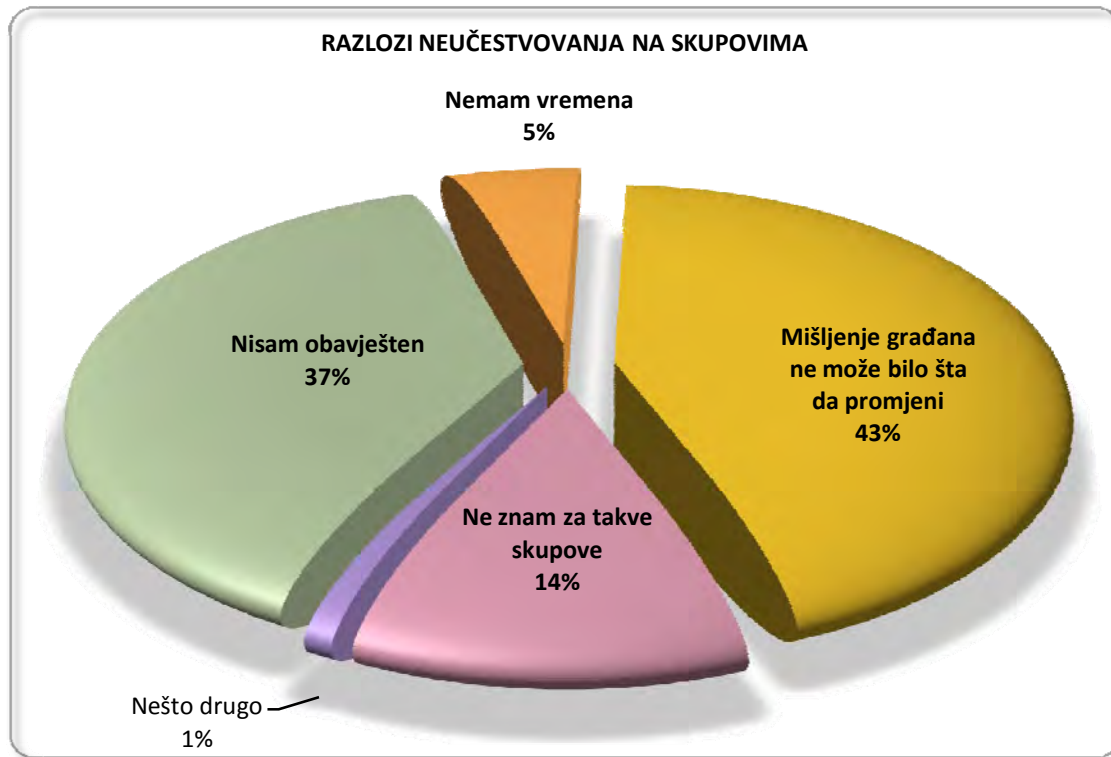

Ne ukazujući na kakve vrste skupova koje organizuje Lokalna vlast građani učestvuju, većina je od ispitanih prisutna na tim skupovima. Često se pojavljuju 14% anketiranih, a povremeno su prisutni njih 39%. Više od jedne četvrtine ispitanih nikada ne pristustvuju tim skupovima, dok je 20% ispitanika neinformisano, odnosno ne zna uopšte za takve vrste skupova.

Gotovo polovina građana ne učestvuje na skupovima koje o konkretnim pitanjima organizuje lokalna samouprava. Obično se na tim skupovima viđaju iste osobe (14 odsto), pa se u tom smislu mora pojačati kampanja boljeg informisanja javnosti i birati što zanimljivije teme. Moraće se takođe građanima davati povratna informacija o njihovim eventualnim saopštenim prijedlozima i sugestijama. Vjerujemo da bi ih to motivisalo da dolaze na kasnije slične skupove.

10 **Koji su vaši razlozi za neučestvovanje?** (za one koji "ne učestvuju" iz prethodnog pitanja)

odgovori građana	br. anketiranih
Nisam obavješten	36
Nemam vremena za takve aktivnosti	5
Mišljenje građana ne može bilo šta da promjeni	42
Ne znam za takve skupove	13
Nešto drugo	1
	97

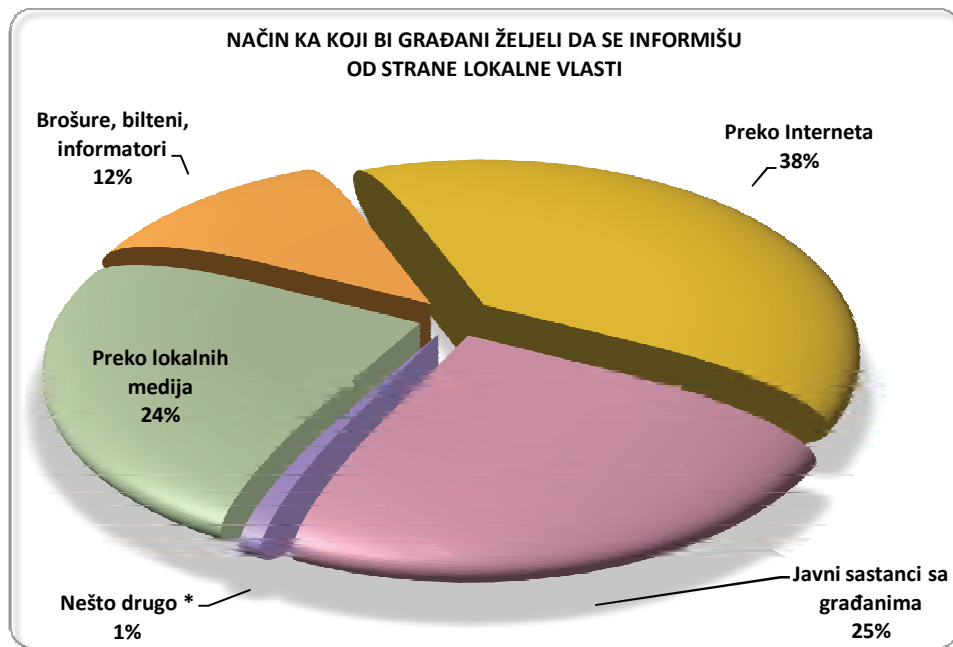

Najčešća pojava prilikom objašnjavanja razloga za neučestvovanje na skupovima koje organizuje Lokalna vlast, jeste mišljenje građana da oni mogu ništa da promjene (43% anketiranih, onih koji ne prisustvuju skupovima), dok je oko 37% neobavješteno o takvim aktivnostima, iako bi rado prisustvovalo na takve skupove. Od anketiranih koji ne prisustvuju skupovima Lokalne vlasti 14% njih ne zna za takve skupove, 5% nema vremena za takve aktivnosti, samo je simboličan broj onih koji kao razlog navode da su druge stvari u pitanju kao razlog neprisustvovanja na tim skupovima.

Ponovo se potvrđuje da je informisanje najveći problem u odnosima između građana i lokalne uprave: i prije i naročito nakon skupova koje organizuje Lokalna samouprava

11 Na koji način najviše želite da vas Lokalna Vlast informiše o važnim pitanjima za našu zajednicu?

odgovori građana	br. anketiranih
Preko lokalnih medija	49
Brošure, bilteni, informatori	24
Preko Interneta (web stranice, mailing liste, FB,...)	78
Javni sastanci sa građanima	51
Nešto drugo *	2
	204

* Preko opštinskog predstavnika za dnevne informacije (za javnost)

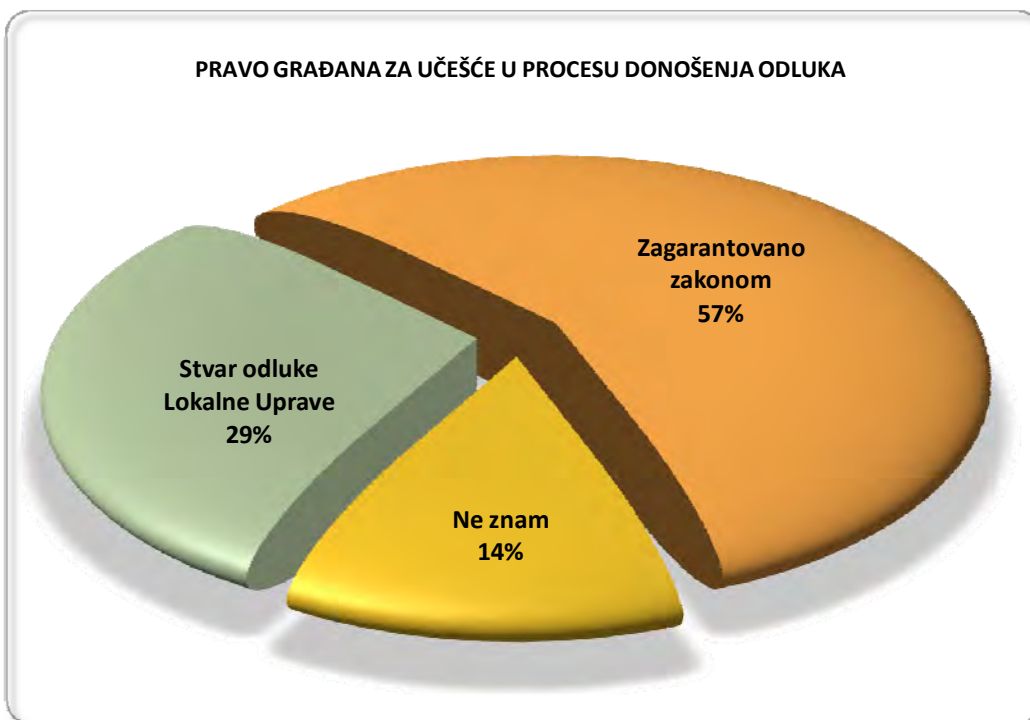
* Preko svih gore navedenih, građanin mora biti uvijek informisan.

Prilikom upitanja kako bi željeli da budu informisani o važnim pitanjima za svoju zajednicu, značajan je broj onih koji bi insistirali da to bude preko Interneta, kao sredstva njihovog svakodnevnog informisanja (oko 38%). Međutim, postoje i oni koji bi željeli da Lokalna vlast organizuje javne sastanke sa građanima, gdje bi se diskutovalo o pitanjima koja su od velikog interesa za zajednicu, pa samim tim i za građane (25% anketiranih smatra da treba da se organaizuju javni sastanci). Preko pasivnih sredstva informisanja, odnosno bez imalo napora da istražuju, 24% anketiranih, željelo bi da se te informacije šire putem lokalnih medija, ili u krajnjem slučaju preko dijeljenje brošura, informatora i biltena (12% ispitanih). Minimalan je procenat, 1%, onih koji kao način informisanja ističu nešto sasvim drugo, ali sve je to usko povezano sa gore nevedenim potencijalnim načinima informisanja.

Zavisno od dobi i informatičke pismenosti, građani su se opredjelili na koji bi način željeli da budu naiadekvatniie informisani. Samo iedna četvrtina preferira neposredan kontakt.

- 12 Po vašem mišljenju, da li je pravo građana da učestvuju u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou, zagarantovano zakonom ili je to stvar odluke Lokalne Uprave?

odgovori građana	br. anketiranih
Stvar odluke Lokalne Uprave	59
Zagarantovano zakonom	116
Ne znam	29
	204

Koji je izvor građanskog prava da građani učestvuju u procesu donošenja odluka, većina smatra da to pravo potiče iz zakonskih odredbi, te da je zagarantovano Zakonom.

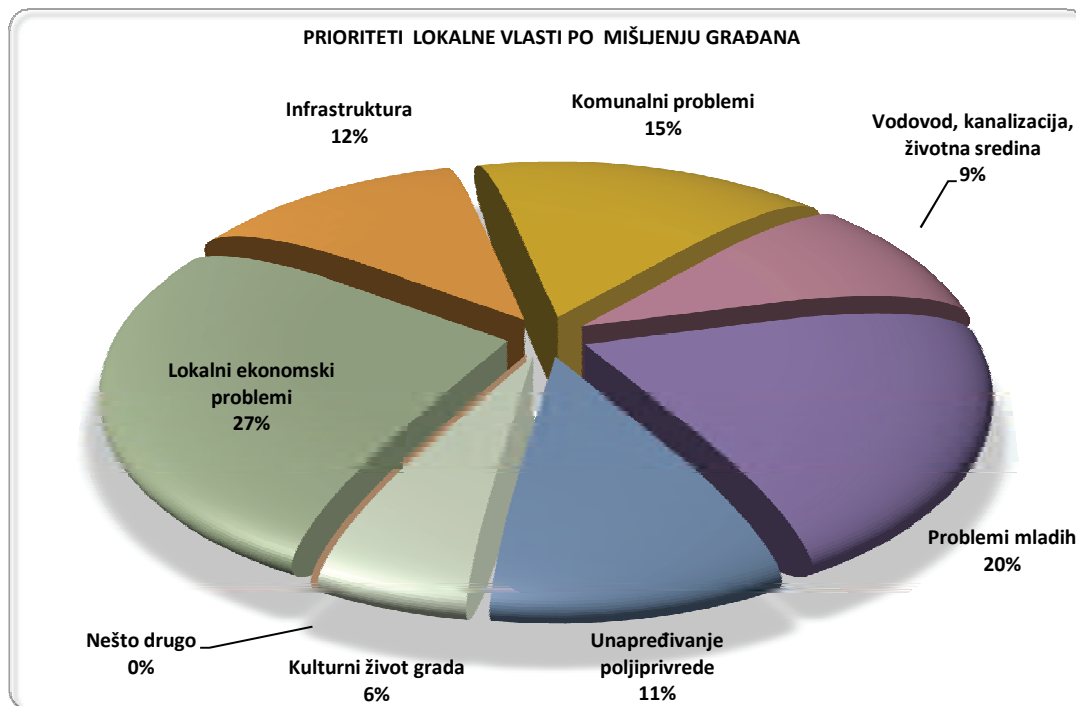
Za razliku od ovih 57% ispitanih, koji tvrde da im je to pravo zagarantovano, 29% smatra da je to pravo validno samo ukoliko to dopusti Lokalna vlast, odnosno smatra da je to stvar odluke Lokane Uprave.

Od svih anketiranih, 14% je ispitanika koji ne mogu i ne znaju da odrede da li je to pravo građana da učestvuju u donošenju odluka, koje se u suštini tiču njih, zagarantovano Zakonom ili je to u krajnjem slučaju stvar odluke Lokalne Uprave.

Većina građana zna da je pravo građana u procesu donošenju odluka zagarantovano zakonom, ali su takođe svjesni da to umnogome zavisi od odluka lokalnih vlasti.

13 **Koji su to najvažniji prioriteti sa kojima Lokalna Vlast (novi Predsjednik Opštine) treba da se bavi u narednom periodu?**

odgovori građana	br. Anketiranih
Lokalni ekonomski problemi (stvaranje novih radnih mjesta)	54
Infrastruktura (putevi, osvetljenje, uređenje grada)	24
Komunalni problemi (smeće, parkinzi, saobraćaj, pijace)	31
Vodovod, kanalizacija, životna sredina	19
Problemi mladih	41
Unapređivanje poljoprivrede (zapostavljeno seosko područje)	23
Kulturni život grada	12
Nešto drugo	0
	204

Da je kriza počela da snažno utiče na kvalitet života lokalnog stanovništva, ukazuje podatak da je najčešći odgovor anketiranih građana po pitanju prioriteta lokalne vlasti, njih 27%, upravo bio rješavanje lokalnih ekonomskih problema, koji se prije svega ogledaju u otvaranju novih radnih mjesta. Usko povezano sa ovim podatkom, stoji i činjenica da 20% njih je zabrinuto za probleme mladih, koji se često opisuju stanjem nezaposlenosti, pa tako ova dva odgovora upotpunjavaju jedan drugog.

Da su prioritretne posebne sfere društvenog života, ukazuje to da 15% ispitanika prioritet daje komunalnim problemima koji se sve češće ispoljavaju na vidan način, zatim infrastukturalnim problemima sa kojima se građani svaki dan susreću (12% anketiranih), pa sve do onih 11% koji prednost daju poljoprivredi, odnosno njenom unapređivanju.

Oko 9% anketiranih je zabrinuto za vodovodnu i kanizacionu mrežu, ističući i zaštitu životne sredine, dok je mali procenat onih koji su zabrinuti za duhovno stanje građana, pa ističu kuturni život grada (svega 6% anketiranih).

Ekonomija, infrastruktura, zapošljavanje, kultura, problemi mladih, su, možda najizraženiji problemi koji stoje pred novim Predsjednikom opštine i njegovim timom. Od odgovora i rješavanja ovih, dugo vremena bolno zapostavljenih pitanja i problema, sudiće se njihova uspješnost na tim funkcijama.

Preporuke za unaprijeđenje građanske participacije

Ako participaciju shvatimo kao partnerski odnos građana i organa lokalne samouprave, jasno je da su za unaprijeđenje participacije odgovorne obje strane u ovom partnerskom odnosu. Rezultati istraživanja bi mogli da se sažmu u tvrdnju da je participacija građana relativno niska, a da ni građani ni lokalna vlast nijesu posebno motivisani da se lično angažuju da bi se stepen participacije značajnije povećao.

INFORMISANJE GRAĐANA O RADU LOKALNE SAMOUPRAVE

Informisanje građana o kvalitetnom radu lokalne samouprave veoma je važan motivacioni faktor koji treba da ispravi eventualne predrasude građana. Njima se na taj način približava mehanizam uprave i povećava se osećaj kompetentnosti da mogu uticati na odluke Lokalne vlasti. Lokalna vlast može biti i otvorena za saradnju i odlično organizovana, a da građani ipak nemaju povjerenja u nju i imaju sasvim suprotnu sliku. Ova slika, bez obzira na to što je pogrešna, demotivisaće građane za participaciju, a za takvo stanje je najodgovornija sama lokalna vlast.

S obzirom na nisku zainteresovanost građana, teško je očekivati da će oni sami aktivno tragati za informacijama sve dok ih se one lično ne tiču, pa je zato važno da Lokalna vlast usvoji proaktivnu ulogu u komunikaciji sa građanima i nastoji da informacije dopru do njih. Vlast treba da upozna građane sa svojim aktivnostima, planovima i obrazloženjima donijetih odluka.

Poboljšanje informisanja je u nadležnosti Lokalne samouprave. U procesu aktivnog informisanja, lokalnim vlastima stoje na raspolaganju raznovrsne forme poruka i kanali slanja informacija kako bi one doprle do najšire publike. Neki od ovih načina informisanja jesu:

- **Brošure** - koje bi na pregledan i razumljiv način opisivale strukturu Lokalne samouprave i njene aktivnosti, kao i načine na koje građani mogu da participiraju;
- **Oglasna tabla** u opštini sadržavala bi informacije, kao što su: pozivi, prijedlozi dnevnog reda, aktuelne i planirane aktivnosti, itd.
- **Telefonski servis** preko kojeg se građani mogu informisati o određenom pitanju.
- Funkcionalna **Internet stranica** Opštine Ulcinj.
- **Obavještanje putem medija** – informisanje o aktivnostima putem konferencija za novinare.
- **Centar za informisanje građana** – u najjednostavnijem slučaju to bi mogla biti posebna prostorija u kojoj bi zainteresovani građani mogli da pronađu i pročitaju ili kopiraju opštinske propise i druge publikacije koje su im potrebne.

ORGANIZOVANJE KONSULTACIJA SA GRAĐANIMA

Za razliku od informisanja, konsultovanje je vid *dvosmjerne* komunikacije između vlasti i građana. Po pravilu, građani imaju mogućnost da traže relevantne informacije, ali i da iznesu svoja mišljenja, prijedloge i kritike. Lokalna vlast treba da pruža informacije i da se interesuje za mišljenja i stavove građana.

Ima mnogo načina na koje se konsultacije mogu obavljati:

- **organizovanje timova** koji će razgovarati sa građanima;
- **organizovanje „otvorenih vrata“** (sa Opštinskim službama ili članovima lokalne vlasti, skupštinskih odbora, itd)
- **organizovanje javnih sastanaka** (rasprava, debata, fokus grupa)
- **kutije za prijedloge i žalbe građana;**
- **istraživanja javnog mnjenja putem anketa i intervjua**

VEĆA SARADNJA NEVLADINIH ORGANIZACIJA SA LOKALNOM VLAŠĆU

U Opštini Ulcinj svakako se mora promijeniti odnos prema nevladinim organizacijama kako se one ne bi doživljavale kao protivnici vlasti. Realniji imidž prema NVO-ima, ne treba da proistekne samo iz propagandnih kampanja, već, prije svega, iz uspostavljanja partnerskih odnosa nevladinih organizacija i Opštine oko rješavanja problema na lokalnom nivou.

Istraživanja ukazuju da je vidljiva nepovjerljivost lokalnih vlasti prema organizacijama civilnog društva, pa je stoga neophodno uspostaviti međusobnu saradnju u pripremi, donošenju i primjeni različitih strateških dokumenata, kreiranju javnih politika, odluka i lokalnih propisa, kako bi se na taj način unaprijedila građanska participacija.

Predstavnici lokalnih NVO, mogu da učestvuju u radu radnih tijela Skupštine opštine i da na taj način budu neposredno uključeni u jednu od najznačajnijih faza rada predstavničkog organa. Tu mogućnost predviđa Statut opštine Ulcinj, utvrđujući da se za članove radnih tijela Skupštine mogu birati i građani ili predstavnici nevladinih organizacija.

OBUKA PREDSTAVNIKA LOKALNE UPRAVE

Neophodno je da predstavnici lokalne uprave budu prijemčiviji za ideju građanske participacije i, uopšte, ideju o tome da je njihov osnovni zadatak da pružaju građanima usluge i budu sa njima u partnerskom odnosu. Treba promijeniti niz stavova opštinskih službenika, kao što su, npr. *da je konsultovanje građana skup i komplikovan proces, da građani i NVO nisu kompetentni da odlučuju o određenim pitanjima itd.* U tu svrhu potrebno je organizovanje trening-seminara za predstavnike lokalne uprave, posebno onih koji su u svakodnevnom kontaktu sa građanima, kako bi dobili neophodna znanja i vještine.

EDUKATIVNI SEMINARI I KAMPANJE ZA GRAĐANE

Ovo istraživanje pokazuje da je nivo informisanosti i motivisanosti građana vrlo nizak, tako da se kao jedan od važnih zadataka jeste informisanje o njihovim pravima i obavezama a posebno o mogućnostima i proceduri građanske participacije. Najbolji model organizovanja ovakvih aktivnosti svakako jeste kada to partnerski rade Opština i lokalne NVO.

PROMOVISANJE VRIJEDNOSTI GRAĐANSKE PARTICIPACIJE

U našoj lokalnoj zajednici se nedovoljno prepoznaju i nagrađuju građani zaslužni za djelovanje u civilnom sektoru. Pojmovi udruženja građana (nevladinih organizacija) i društvenog aktivizma tek odnedavno se spominju u tokovima građanskog djelovanja.

Nagrade i priznanja povećavaju socijalnu vidljivost takvih postupaka. Moguće je, na primjer, dodijeliti nagradu za najbolju mjesnu zajednicu ili NVO, ili nagradu za doprinos onim pojedincima koji su svojim zalaganjem izuzetno doprinijeli zajednici.

OŽIVLJAVANJE I REORGANIZACIJA MJESNIH ZAJEDNICA

Oživljavanje aktivnosti u mjesnim zajednicama od velikog je značaja za prostorno razučenu i rasprostranjenu lokalnu zajednicu kakva je opština Ulcinj. Mjesne zajednice su važna karika u približavanju lokalne samouprave građanima, pogotovo onima koji žive u seoskim područjima. Mjesne zajednice su okvir za aktivno učešće građana koji se preko njih informišu o mogućnostima za rješavanje potreba koje im lokalna samouprava vrlo često ne ispunjava. Tako da, Opština Ulcinj treba što prije sprovesti proces rekonstituisanja i organizovanja mjesnih zajednica.

SAVJET ZA ZAŠTITU I RAZVOJ LOKALNE SAMOUPRAVE

Osmišljen je kao "forum" koji treba da pruži doprinos ostvarivanju demokratskog uticaja građana na unaprijeđenje lokalne samouprave - **tijelo koji formuliše prijedloge za bolji rad opštinskih organa i kanal za uticaj građana na razvoj i zaštitu lokalne samouprave.**

Formiranje ovog tijela trebalo bi biti na listi prioriteta Opštine Ulcinj.